

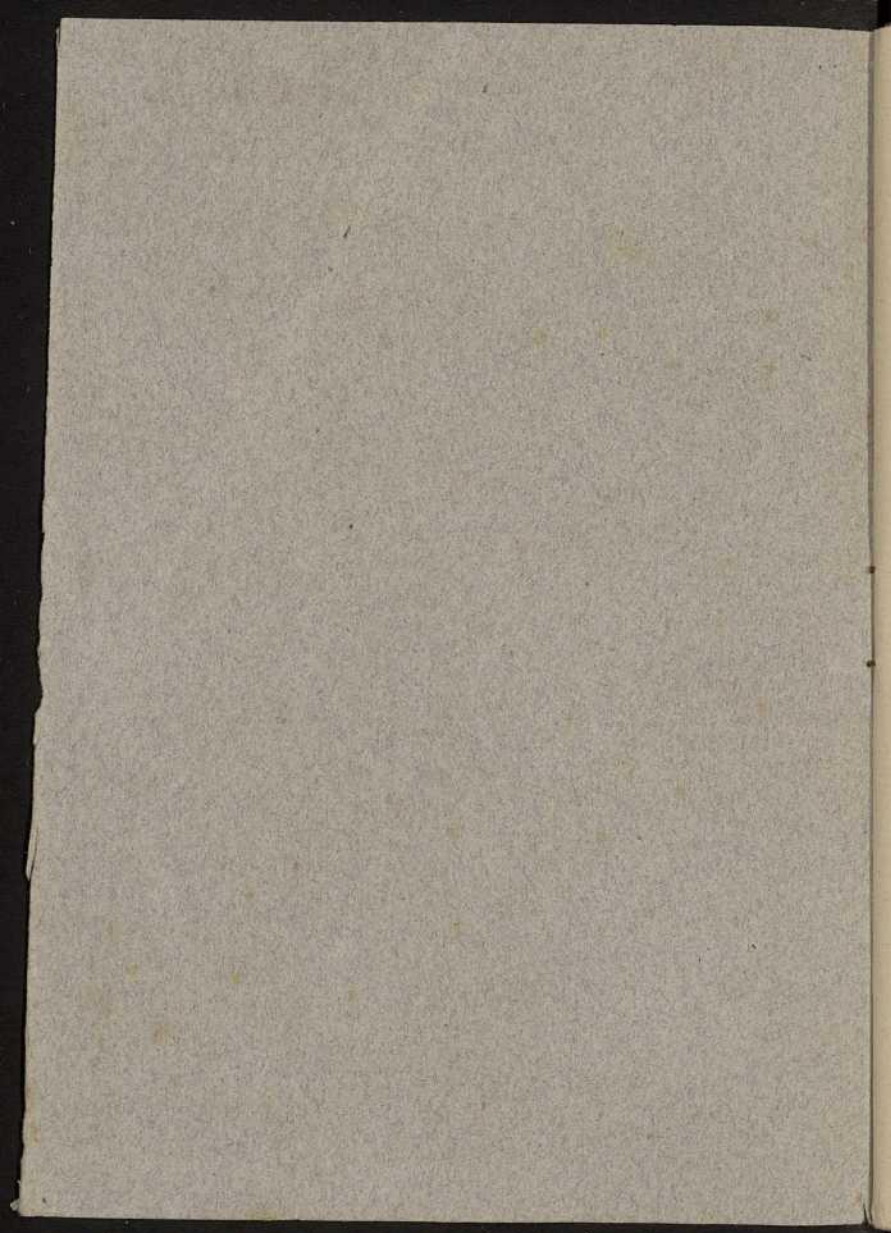
# EXCELSIMA DA LABREGO



REAL ACADEMIA  
GALEGA  
A CORUÑA

F 7869

Biblioteca



Donativo de

D. Sebastian M<sup>o</sup> Risco

R1427



VALENTÍN LAMAS CARVAJAL

† 4 Septiembre 1906

VALENTIN LAMAS CARVAJAL

---

CATECISMO

D' A

Doutrina Labrega

COMPOSTO POL-O

R. P. Fr. MARCOS D' A PORTELA

Doutor en Tioloxía campestre

---

Décima octava edición

---

ORENSE

IMPRESA DE "LA ZARPA"

1929



VALENTIN LAMBE CARVALHO

COMPTON

Containing a

COMPTON

COMPTON

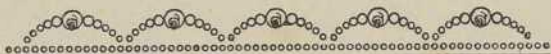
COMPTON

COMPTON

COMPTON

COMPTON

COMPTON



## DECLARACIÓN

### D'A DOUTRINA LABREGA

P. ¿Sodes labrego?

R. Sí, pol-a miña desgracia.

P. Ese nome de labrego ¿de quen o recibiche?

R. D'o sacho que me fai callos n-as maus, d'a terra que rego c'o suor d'a miña testa, d'as mouras fames que paso, d'o aire que brua n-as miñas faltriqueiras, d'a monteira que levo n-a chola, d'a coroz de palla que me libra d'a chuvia, d'as cirigolas d'estopa que me cobren de medio corpo abaixo, e d'outras cativeces entr'as que vivo aguniando.

P. ¿Qué quere dicir labrego?

R. Home acabadiño de traballos, caste de besta de carga n-a que tanguen a rabear os que gobernan, sér a quen fan pagar cédula como às presoaas pra tratalos com' ós cas, que andan pol' as carrilleiras e congostras como almas en pena, esvaídos, fracos, esfamiados, pensando n-o pan que non lles ven ás maus, e n-os cartiños que fuxen d'eles como d'a queima, botándolle olladas degorantes ós aparadores d' os almacés onde se vende xamón, salchichós, polos asados, perdices, dulces, conservas, queixos e outros manxares apetecentes; pensando n-as veces que pol-o día adiante se ll' abre á un a boca, e se lle vai o estómago, xa canso de non dixerir mais que patacas, cando as hay, pra comelas en cachelos, e sin sal moitas veces pra seren gallegas enxebres, pois maldita si gracia teñen nin xiquera ll' a fan ó estómago.

P. ¿Cómo saberá o que tén que traballar?

R. Vendo que non hai un chavo, nin unha cunca de fariña n-a chouza, que o recaudador non dorme, que hai que manter a muller y-ós fillos, que os que gobernan non fan mais que pedir trabucos, que os que mandan queren ter sempre o comedeiro acugulado, que o persupuesto de gastos é un pozo sin fondo, e que o persupuesto d' ingresos non pasa de ser unha cesta que os estadis-



tas se degoran por encher d'auga, que sin cartos non se pode dar un paso n-este mundo, nin hai xusticia, nin dereito, nin xiquera é un xente, que dende que lle chaman á un *volo* n-o bautismo hastra *niquitate* n-o enterro, pasando pol-a conconfirmación, en que nos dan unha lufiada n'a cara, hastr'o matrimonio en que nos xunguen a unha muller pra facer unha xunta de boi e vaca que ha turrar pol-o carro d'a familia, temos que soltar os cartiños d'unha maneira ou d'outra, pois si non é por fas é por nefas.

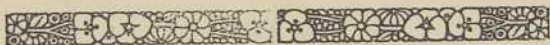
P. ¿Cómo podrá esquecerse d'o que tén que pagar?

R. Poñéndose bébedo, volvéndose louco, méndose cen brazas debaixo de terra ou morrendo.

P. ¿Cómo non se coidará d'o que tén que recibir?

R. Facéndose de conta que tén os hosos de goma pra que non lle doan por moito que mallen n-eles, non pasándolle nin pol-as mentes que ha de recibir cousa que sea de porveito, nin que valla diñeiro, porque os labregos, de reciberen, fora d'o ben que lles veña recibindo a Dios, non reciben mais que xiringazos.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in several paragraphs, but the characters are too light and blurry to be transcribed accurately.



## DIVISIÓN

### D' A DOUTRINA LABREGA

P. Xa vimos como sodes labrego, como estes acabadiños pol-o nome e pol-a fame de labrego, mais dicíndeme agora ¿cántas cousas está obrigado a saber y-entender o labrego cando chega a ter uso de razón?

R. Catro cousas.

P. ¿Cáles son?

R. Saber o que se deixa de comer, saber o que tén que traballar, esquecerse d' o que tén que pagar é non coidarse d' o que tén que recibir.

P. ¿Cómo saberá o que deixa de comer?

R. Facendo recordo d' as larotas que se pasan n'a sua chouza; estabrecendo comparanzas entr'os manates de bandullo, a xeito de bombo; mofre-

tes infrados, rexos e ben mantidos que se pasean; y-entr' os labradores que levan faltriqueiras n-o traxe por fantasía, boca n-a cara por bulra, que andan d'arrastro com'as cobras, que furgan n-a terra com'as toupeiras, que traballan moito e comen pouco, que, a somellanza d' os burros d' arrieiro, que levan o viño e beben auga, precuran o trigo pra comeren o millo, que andan langranean-do por unha peseta sin poder nunca xuntala, e que veñen a ser considerados pol' os seus some-llantes como un ninguén, que, a todo chamar, chámanlle Xan peisano.

P. ¿Qu' entendedes por home de labranza?

R. Unha casta de boi posto de pé, unha máqui-na de sacar diñeiro d' a terra.

P. ¿Cál é a sinal d' o labrego?

R. A probeza.

P. ¿Por qué?

R. Porque n-ela vivimos e morremos.

P. ¿De cántas maneiras usa o lagrego d' esta sinal?

R. De duas.

P. ¿Cáles son?

R. Aunar ó traspaso e andar á mioca.

P. ¿Qué cousa é aunar o traspaso?

R. Unha cousa muy condanada que fai debe-cer as carnes, abrir a boca, ronronar as tripas e in-frar o estómago.

P. ¿Qué cousa é andar a mioca?

R. Deitarse con apetencia y-erguerse con fame; sentir antoxos de comer pan e de beber viño, e non facer mais que comerse o xenio e beber os ventos.

P. Mostrade cómo.

R. Meto por equívoco as maus n-as faltriqueiras, e solasmentes alcontro aire...; coll'o saco d'o graú pra ir ó muíño e non topo mais que lenzo; vou á casa d'os que teñen, a pedir un peso emprestado, e si non me dan co'a porta n-os fuciños, despáchanme con palabras de moito peso, pro non c'o peso qu'eu cobizo; vai o recaudador pra que lle pague os trabucos e non hecho mais que disculpas que lle dar.

P. ¿Por qué metedes as maus n-as faltriqueiras?

R. Por non perder a costume qu'herdamos d'os nosos páis, que viviron mais acomodados.

P. ¿Pra qué as levades á boca?

R. Enganándonos, coidando que son pan pra ver si d'este xeito entretemos o estómago.

P. Por qué as levades ó sacho?

R. Porqu' en todo tempo e lugar os nosos gobernantes nos piden as pagas d'os trabucos y-os señoríos as rentas.

P. ¿Cáles son os vosos nemigos?

R. Cántanse por centos.



P. ¿Qué nemigos son eses?

R. A maores d' o mundo, d' o demo e d' a carne, como teñen total-as xentes, temos un fato d' eles: nove Ministros en Madril, o Delegado d' a Facenda n-a provincia, o Adeministrador d' a Subalterna n-o partido, o Alcalde, os Concexales y-o Sactretario n-o Concello, o cacique d' a parroquia, o veciño de porta con porta, a miseria n-a casa, os pedriscos n-os eidos, a filoxera n-os viñedos, o recaudador metido n-a cabeza, os trabucos e a contribución territorial n-a cana d' os hosos, a de consumos entalada n-as gorxas, a crén-cia de que non hemos millorar de sorte n-o es-piritu, as falcatruas d' a curia enterradas hastr' o redaño, etc., etc., etc.

P. ¿Y-o traballo tén virtude contra eles?

R. Non padre, nin esta.

P. ¿E por qué non?

R. Porque non hai cartos que lle cheguen nin o traballo rende pra contentalos.





## PRIMEIRA PARTE

### EN QUE SE DECRARA O CREDO Y-OS ARTICULOS

P. Escomenzando pol-o primeiro, ¿quén dixo o credo?

R. Os Apóstoles.

P. ¿Pra qué?

R. Pra que andemos de cote co'el n-a boca.

P. ¿E vos pra qu'o decides?

R. Pra que Dios nos teña d'a sua mau, que boa falta nos fai.

P. ¿Qué cousa é fe?

R. Creer o que non vimos.

P. ¿Vistes as moedas de cinco pesos?

R. Non padre.

P. ¿Y-os billetes de Banco de cen pesetas?

R. Non, padre.

P. ¿E creedes n-eles?

R. O qu'é creer, creemos.

P. ¿Por qué creedes?

R. Porque oubimos falar d'eles ós ricos; porque sabemos que os nosos cartiños vanse xuntando n-as faltriqueiras d'os zumezugas de todas as castas pra se convertir en moedas e billetes; porque nos deprocatamos de que á conta d' eles medran, trunfan e campan os que s'alcontran n-o po-leiro.

P. ¿Qué cousas son as que creedes como labregos?

R. Os artículos principalmente como se conteñen n-o credo.

P. ¿Pra qué son os artículos?

R. Pra dar noticia d'os dioses d'a nosa aldeia.

P. ¿Quién son eses dioses?

R. O Alcalde noso señor, o Sacretario noso amo, y-o Cacique noso dono.

P. ¿Quién é o Alcalde noso señor?

R. E a cousa mais condanada que se pode decir nin pensar; un señor infinitamente malo, burro, larpeiro, inxusto, principio de todas as nosas desgracias e fin de todas as nosas facendas.

P. ¿A condanadísima Trinidadá quién é?

R. E o mesmo Alcalde, o mesmo Sacretario

y-o mesmo Cacique, tres presoaas distintas e unha sola calamidá verdadeira.

P. ¿O Alcalde é dios?.

R. E si señor.

P. ¿O Sacretario é dios?

R. Ogallá non-o fora.

P. ¿O Cacique é dios?

R. Así él adocecera como o é.

P. ¿O Alcalde é o Sacretario?

R. Non señor.

R. O Sacretario é Alcalde?

R. As veces.

P. ¿O Cacique é Alcalde ou Sacretario?.

R. Si non-o é, como si o fora.

P. ¿Por qué?

R. Porque si as persoaas son distintas, vólvense unha sola cando se trata de mallar en nós, e de zugarnos a sangue ou de espremernos a faltriqueira.

P. E logo ¿cántas naturezas, entendementos e voluntás, hai n-eses dioses?

R. Naturezas duas, unha de lobo e outra de porco; entendementos, ningún; voluntás, a d'o Gobernador, a d'o Diputado, a d'o Xuez y-as suas malas voluntás.

P. ¿Cómo é dios o Alcalde?

R. Mintindo unha infruencia que non tén, agarapiñando votos n-as urnias, sacándolle a mon-

teira e facéndolle retesías ós que mandan, asoballand' ós que tén baixo de sí, recollend' os xamós d' as nosas chouzas e partíndoos c' os manates d' a vila, sacando cartos ós quintos cando se tercia, pra seren os primeiros en riqueza e os últimos n-o reparto de consumos, armándolle a gayola ós que non son da sua corda, repartind' os destinos d' o Concello entr' a xente d' a familia, lobos d' a camada, y-os que se deixan ver por adiantado estrapexando n-a política com'os esgarabellos n'a bola, e facendo, en fin, cantas falcatrúas se lle veñen ás mentes pra conservar o mandíño.

P. ¿Cómo é criador?

R. Porque saca ós Diputados y-ós Rexidores d' a nada.

P. ¿Pra qué criou Dios o labrego?

R. Pra servir o Alcalde e morrer de fame n-esta vida e si cadra vivir ardendo n-a outra.

P. ¿Tén o Alcalde figura corporal como nosoutros?

R. Eso din, anque pra nosoutros é como si víramos ó demo.

P. ¿Quién é o Sactretario?

R. E unha feitura d' o señor Alcalde, tan bo como él, e que se fixo Sactretario pra nos reventar e darnos mal exempro.

P. ¿Cántas naturezas, voluntás y-entendementos hai n-o Sactretario?



R. Naturezas unha sola y-abonda; voluntás, a sua y-a de todol-os que tén por riba, y-entendementos, s'algún tén, mais valera que non-otivese.

P. ¿E cántas persoas e memorias?

R. Unha sola persoa con moitas caras, e memoria a d'abondo pra se recordar d'o que lle tén conta.

P. ¿Qué quer decir Sacretario?

R. Acabador.

P. ¿De qué?

R. D'a nosa pacencia e d'os nosos cartos.

P. ¿Cómo foi concebido o Sacretario?

R. Obrando o Alcalde y-o Cacique contra natura e milagreiramente.

P. ¿Por qué decides contra natura e milagreiramente?

R. Porque o Sacretario non foi concebido nin naceu com'os demais homes.

P. ¿Pois cómo se obrou o misterio d'a conceución d'o Sacretario?

R. N-a mala idea d'o señor Alcalde meteu o Cacique o pensamento de que pr'acabar c'o país era preciso un home de sangue moura, malas entranas e piores feitos; por un sopro d'o demo sa-liu un corpo com'o cobizaban, uníronlle un alma atravesada, firmaron o nombramento, y-o que di-

nantes era solasmentres home quedou feito Sa-  
cretario.

P. ¿E cómo naccu milagreiramente?

R. Saindo d'a cabeza d'o Alcalde sin detri-  
mento d'a sua brutalidá, á maneira que sai un  
preso d'a Cárce-Modelo, sin romper reixas nin  
portas.

P. ¿Por qué quixo ser Sacretario?

R. Pra facer a vida d'o labrego un inferno.

P. ¿Qu'entendedes por inferno?

R. A aldea en que viven os labregos.

P. ¿Pois cántos infernos hai?

R. O inferno d'os que pagan trabucos e ren-  
tas, e non teñen pan que levar á boca; o purgato-  
rio d'os que van o servicio d'o rey, vendo quedar  
os fillos d'os ricos n-a sua casa; o limbo d'os ne-  
nos onde s'alcontran os que fan o aprendizaxe de  
labregos, descalzos de pé e perna, esfarrapados.  
acoradiños de fame, arrecadand'o gando n-a chou-  
za, y-a leña n-o monte e sin ver xiquera unha letra  
d'a cartilla d'os Cristos; y-o limbo d'os xustos,  
onde viven os alpardas que crén n-as padrica-  
ciós d'os políticos, n-as promesas d'os diputa-  
dos, n-a proteución d'o Goberno, en que han de  
sair campantes d'os seus atolladeiros sin untar o  
carro, y-en que lles han de facer xusticia tendo  
solasmentres razón; xente a mais filiz de todas  
porque pensa que abonda traballar pra comer.

P. ¿Qué cousa é estar sentado a dereita d'o señor Alcalde?

R. Ter cuasementos o seu anaquiño de mando, poder turrar da corda pr'os amigos, facer toda caste de falcatrúas ós contrarios, remexer n-as trécolas d'o Concello, e sacarlle sustancia a todol'os nagocios que lle pasan pol-a mau.

P. ¿Qué creedes cándo decides que hai Concello?

R. Que hai alí unha ducia de lampantis d'os que non se pode agardar nada bó: xente que cando se xunta non pensa mais qu'en espremernos o xugo, en sacarnos os cartos pr'os consumos y-os fillos pr'a guerra; en facernos traballar por prestación n-os camiños que van dereitos ás suas casas; en quitarnos o voto e darnos a cédula persoal; espritus malinos que lle fan mal de ollo ás pitas d'o noso corral y-ós porcos d'o noso cortello; que cando s'axuntan é o mesmo cue si s'escoruaran duas nubes de pedrisco sobre os nosos eidos, e cando se soparan e pasan por diante de nós hai que facerlle a cruz com'ó demo e sacarlles a monteira com'ós fidalgos.

P. ¿Ademais d'o que levades dito, creedes outras cousas?

R. Si padre, porque tod'o que se dí d'esa xentiña é pouco.

P. ¿Qué cousas son esas?

R. Eso non m'ó preguntedes a min que non podrei contestalo por mor d'a curia que, com'o zorro co'as galiñas, ándanos ganando as voltas pra poñernos á sombra.

M. Facendes ben en calarvos, porqu'en boca pecha non entran moscas, y-ó bo calar chámanlle labrego.





## SEGUNDA PARTE

### EN QUE SE DECRARA O QUE SE HA DE PIDIR

Xa vimos como sabedes o que se ha de creer; veñamos o segundo que é o que se ha de pedir. D'as oraciós que rezades, ¿cál é a que mais vos gusta?

R. O Padre nuestro.

P. ¿Por qué?

R. Porque tén sete peticiós, que son poucas pra nosoutros, pois temos moito que pedir.

P. ¿Cáles son?

R. A primeira é: santificado sea o teu nome.

P. ¿Que pedides n-esa petición?

R. Que lauden a Dios, o mesmo que nosoutros, aqueles que solo s'acordan d'él cando fan a carantoña, e pasan a vida facéndonos aduanadas.



P. ¿Cál é a segunda?

R. Veña a nós o teu reino

P. ¿Quién pide eso?

R. Aqueles que se dormen n-as pallas mentras nosoutros adoecemos a traballar; os que fan política n-as aldeas pra encher o bandullo; os que maxinan que total-as cousas d'o mundo se fixeron pra eles e arrapañan c'o seu e c'o d'os ve:ñños os que pra vivir agardan que lles cayan n-o papo pás cocidos d'o ceo; y-os que sin traballar nin teren rentas viven fidalgamente.

P. ¿E vosoutros pedides o mesmo?

R. Nosoutros pedimos o reino de Dios porque o d'este mundo anda en maus de catro galafates.

P. ¿Cál é a terceira?

R. Fágase a tua vontade así n-a terra como n-o ceo.

P. ¿Qué pidides n-eso?

R. Pidimos que Dios veña a gobernar este cotarro que anda levado d'o demo.

P. ¿Cál é a coarta?

R. O pan noso de cada día dánolo hoxe.

P. ¿Qué pedides n-esa petición?

R. ¡E vosté non-o vé santiño! Pidimos pan pra levar a boca, xa que pra nosoutros ou anda pol-as nubes, ou está pechado con cerrollo n-as tullas d'os vinculeiros. Pidimos algo de comer xa

que traballamos como negros. Pidimos pan pra manter os fillos que nol-o piden en coiros e co'as mauciñas dereitas. E non é moito pidir pan, xa que o compango é pr'os que poden.

P. ¿Cál é a quinta?

R. Perdónanos nosas deudas así como nosoutros perdonamos ós nosos deudores.

P. ¿Qué pedides co'eso?

R. O que non-os han de dar nunca: pois inda ben non lle debemos un peso a calquera, xa temos o ministro á porta co'a demanda. Os nosos deudores ben perdoados están porque ningún nos debe nin chavo.

P. ¿Cál é a sesta?

R. Non-os deixar cair na tentación.

P. ¿E co'eso que pidides?

R. Que Dios nos teña d'a sua mau e que nos coute ben, porque tanto mallan en nós, e tales cousas nos fan, e tan amoladiños andamos, que si nos deixamos levar pol-o xenio e caímos n-unha mala tentación, o día que menos se pense non quedan nin os ratos n-Alcaldía.

P. ¿Cál é a sétima?

R. Mais líbranos de mal.

P. ¿E n-eso qué pidides?

R. Que nos quite Dios d'entre as uñas d'esta xentiña que non fai nada que pra ben sea.

P. ¿Qué quere dicir a palabra *Amén*?

R. E unha cousa que os que mandan nos fan dicir a todo.

P. ¿Cándo decides *¡Ave María!* con quen falades?

R. C'o repartidor de consumos cando nos dá a cota que nos impuxo; c'o veciño que nos ven pedir unha peseta emprestada pra sair d'un apuro; c'o Alcalde que nos aconsella que votemos o candidato d'o Goberno prometéndonos montes e moreas; c'o médeco que nos pide máis de dous ferrados de centeo pol-a avinza; c'o escribau cando nos notifica a tasa d'as costas d'o último preito, e c'o señor abade que nos dá que debemos aunar n-a Coresma, esquecéndose de que aunamos a traspaso o ano enteiro.

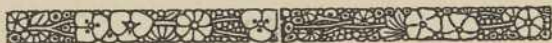
P. ¿Pra qué son os ánxeles?

R. Pra gardarnos.

P. ¿Logo os labregos tendes ánxeles que vos garden?

R. Sí padre, pro as veces parece que se dormen a xuzgar pol-o desamparo en que nos deixan.





## TERCEIRA PARTE

EN QUE SE DECRARA O QUE SE HA  
D'OBRAR

Xa vimos o que habedes de creer e pidir; vexamos agora cómo sabedes o que habedes d'obrar; dicide: ¿Cál é o primeiro mandamento?

R. Amar a Dios sobre total-as cousas.

P. ¿A qué nos obriga este mandamento?

R. A adouralo e creer n-El e non desconfiar por moitos males que nos sucedan, pois xa sabemos que n-ešte mundo tén que haber de todo bó e malo; de maneira que si hai raposos que nos leven as galiñas, tamén hai bois que nos axudan a labrar os eidos; si temos lobos que nos coman as ovellas, hai tamén cás que nos garden a facenda; si criamos porcos n-o cortello, non faltan aduanantes que

conten por adiantado c'os seus perniles; si temos fillos que nos axuden, non faltan reises que os leven pr'o seu servicio; si dispomos de viño pra quen-tar o estómago, tamén hai fillosera qu'estruga as viñas. Por eso debemos folgarnos d'o bó, levar con pacencia o malo, e Dios sobre todo.

P. ¿Cál é o segundo?

R. Non xurar en vano.

P. ¿Quén peca contra esto?

R. Os que relaxados pol-as que lles fan, xuran e perxuran tomal-a xusticia pol-a mau, queimando palleiros, decotando cepas, arrasando labradíos, botando herba d'os ratos n-os currales d'os veciños, armándose de moca pra lle meter co'ela as razóns n-a cachola ó contrario e facendo outras cativeces d'este xeito; os que por unha poya de pan e tres netos de viño sirven de testigos falsos n-os preitos e n-as causas criminales; os que botan sapos e cobras pol-a boca a calquera contratempo que teñan; os que xuran acabar c'os bés d'o veciño, levados pol-a xenreira; y-os que por botarse de valentes non din tres palabras arreo sin misturar entr'elas unha porcallada.

P. ¿Cómo se xura en falso?

R. De calquer maneira, porque non hai cousa máis fácele n-o país. Todal-as aldeas contan con picapreitos estrapexantes que poñen escola de testigos falsos, namentras as outras están pechadas.



Por unha picallada e sin escrúpulos de conciencia botan a presidio a calquer home de ben; por un par de pesetas non falta quen, co-a mau n-a cruz, xure que viu pol-os seus ollos, y-así Diol-o salve, voar os burros, vestidos de gardas civís os mosquitos, tirar d'un carro dous porcos e cantar misa unha ovella. ou facer un Alcalde boas obras.

P. ¿Cál é o terceiro?

R. Santificar as festas

P. ¿Quién peca contra esto?

R. Todol-os labregos, porque ainda que oya-mos a misa non podemos gardar a festa, pol-a mor de tornar a auga d'os lameiros, d'arrecadar o gando, de dar de comer ós porcos, de levar o grau ó muíño e outras angueiras que non teñen agarda.

P. ¿Cál é o coarto?

R. Honrar pái e nái.

P. ¿E qu'entendedes por eso?

R. Darlle a nosos páis a millor vida que podamos namentras non chegamos a herdalos.

P. ¿Qué mais obrigaciós hai n-este mandamento?

R. As d'os superiores c'os inferiores y-as d'os páis c'os fillos.

P. ¿Cómo as cumprides?

R. Mandand'os fillos a escola pra que non melan n-a casa cando non temos que darlle que facer; sacándolle a monteira ós señores cand'os ato-

pamos n-os camiños e facéndolle a figa por detrás; entrando co'a orella gacha n-a casa d'os que mandan pra saír d'ela botando rayos e centellas.

P. ¿Cál é o quinto?

R. Non matar.

P. ¿Quén peca contra él?

R. Nosoutros non señor, pois por non matar nin xiquera matamos a fame.

P. ¿Cál é o sexto?

R. Non fornicar.

P. ¿Quén peca contra este mandamento?

R. Vellos e mozos todos puxemos n-él as nosas maus. Pecan as mozas churrusqueiras que lle chiscan o ollo ós mozos n-as romarías; os rapaces que andan de noite ó sarau rondándolle a porta ás nenas; as parexas que se meten entr'os centeos botando de perda o froito; os que ventando unha muller escarramelan os ollos y-ensinan os dentes com'os burros; os que lle van a facer cóxigas ás muiñeiras y-as fan bulir máis que o rodicio, saíndo dempois todos enfariñados; os que apagan o candil n-o fiadeiro pr'andar ás apalpadelas; os que véndos'entre mulleres non poden ter as maus quedas; os que bailan o agarradiño n-os turreiros pra s'agarraren sin beilar n-as carballeiras; os que dando palabra de casamento non fan máis que as obras; os que o volver d'as festas

acompañados non chegan hastra media noite á casa; e pra decilo d'unha vez, todol-os que gastan calzós e monteira ou dengue e muradana.

P. ¿Cál é o sétimo?

R. Non furtar.

P. ¿Quén peca contra este mandamento?

R. Os que non contentándose c'o que Dios lles deu procuran apañar o alleo; os que andan co'as maus n-o pote d'o presupuesto, os d'a curia que fan letras como garbanzos porque cobran por pregos os seus dereitos; os xastres que nos piden unha vara de pano pra facer unha monteira os que gobernan desgobernando; os médecos que con unturas d'ouro inutilizannos os fillos pr'o servicio d'o rei; os tendeiros que pesan co-a romana d'o demo, e miden c'unha vara pol-o xeito d'a d'a xusticia; os empregados que non teñen tempo pra despachar os nosos asuntos porque todo él lles é pouco pra fumar cigarros e falar mal d'o Goberno; os que nos espremen o xugo finxindo que nos protexen; os que non-os fan ningún servicio non andando diñeiro por diante; os usureiros que encabalan os rédetos, y-outros moitos que fora longo contar, porque o mundo está cheo de gatos que andan sempre á caza d'os probes ratiños d'a aldea.

P. ¿Cál é o outavo?

R. Non levantar falso testimonio nin mintir.  
¿Quén peca contra este mandamento?

R. Os deputados que din n-o Congreso que o país adianta e que o Goberno traballa por millorar a moura sorte d'os labregos; os partidos políticos que aseguran que contan co'as simpatías d'o país; os que casándose con muller rica, fea e vella sosteñen que se casaron namorados; os que a total-as mozas lle dan palabra de casamento; a muller que ós vinte anos dí, en certos casos, que n-a sua vida outra lle pasou; o Abogado que lle dí a unha litigante que non lle cabe dereito e logo resulta ó rivés; o médeco que consultando á ama d'un crego lle di que non ten cura; o sacristán que pioe pr'as ánemas, e todos nosoutros que ás veces esquecemos a verdá.

P. ¿Cál é o noveno?

R. Non cobizar a muller d'o veciño.

P. ¿E pecades contra ese mandamento?

R. Según sea ela, señor.

P. ¿Cál é o décimo?

R. Non cobizar os bés alleos,

P. ¿Quén peca contra eso?

R. Todol-os labregos, porque non hai un que non poña os ollos n-as leiras d'o veciño.

## OS MANDAMENTOS D' A EIREXA LABREGA

### SON CINCO

O primeiro oir como nos aldraxan os que mandan, como quen oye chover.

O segundo mudar de camisa unha vez o ano, ou denantes si teñen qu'enterralo a un.

O terceiro comulgar con rodas de muíño.

O cuarto aunar por boas ou por malas.

O quinto pagar todo e pra todo, e pagalas todas.

P. ¿O primeiro a quen obriga?

R. A todol-os que teñen algo que perder, pois si nos reponemos sainos pior a conta.

P. ¿Y-o segundo?

R. Obríganos a todos anque as veces se nos esqueza cumprilo.

P. Vind'o terceiro, ¿cómo se comulga con rodas de muíño?

R. Vendo como nos quitan a razón en total-as cousas, e tendo que nos conformar c'o que veña, deixándonos engrolar por todol-os baduantes, por non saber que opoñerlles; pagándolle o sasenta por cento a un usureiro pra oírille decir que ainda nos axuda; indo a votar ás urnias sabendo qu'é como si non fóramos; e pr'acabar d'unha vez deixándonos levar pol-o último que chega.

P. ¿A quen obriga o coarto mandamento?



R. A todol-os labregos dendes de que nacen hastra que morren.

P. ¿Por qué?

R. Porque cando non hai que levar a boca é forzoso o auno; que aunque dicen que hai n-o mundo pan d'abondo pra todos, a verdá é que poucas veces chega a nós, y-eso de millo, resé-sego e ben tasado.

P. ¿Cómo aunan os labregos denantes de ter uso de razón?

R. O mesmo que dempois: o traspaso.

P. ¿A quién obriga o quinto mandamento?

R. Non hai quen s'escape d'él.

P. ¿Con qué pagades por todo?

R. C'os nosos cartiños e c'o noso lombo.

P. ¿E con qué as pagades todas?

R. Co noso lombo e c'os nosos cartiños.

P. ¿E qué pagades?

R. Os trabucos y-as falcatruadas que fan outros.

P. ¿Qué son trabucos?

R. As contribuciós, padre; vostede seica non é d'a terra.

P. ¿E por qué lle chamades trabucos?

R. Porque é unha cousa que hai que pagar aunque un non queira y-unque non teña con qué, pois d'outro xeito embárganos o pouco que temos; de maneira que nos fan ciscar as cadelas o mesmo que si nos puxesen un trabuco ó peito.

## AS OBRAS DE MISERICORDIA

### SON CATORCE

AS SETE ESPIRITUALES Y AS SETE CORPORALES

*As espirituales son estas:*

A primeira ensinar ó que non sabe librarse d'as gayolas que a miúdo nos arman.

A segunda dar bos consellos ós qu'están pra cair.

A terceira correxir ós que non ven por onde camiñan.

A coarta perdoar as injurias hastra que un poida facer o seu xenio.

A quinta consolar as mulleres d'os que emigran pr'as Amérecas.

A sesta sufrir con pacencia, namentras non haxa outro remedio, as fraquezas e malas ideas d'os que mandan.

A sétima rogar a Dios pol-os nosos alcaldes defuntos.

*As corporales son estas:*

A primeira visitar as bodegas d'os veciños.

A segunda ensinarlle o camiño d'a taberna ós que teñen fame e deixarse ir si convidan.

A terceira ensinarlles o camiño d'a fonte ós que teñen sede.

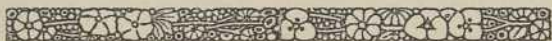
A coarta redimirnos cando chegue o caso.

A quinta mandar ó xastre ós que non teñen cirigolas.

A sesta dar pousada o pelegrino si tén con que pagar.

A sétima levantar mortos.





## COARTA PARTE

EN QUE SE DECLARA OS SACRAMENTOS  
QUE SE HAN DE RECIBIR

Xa vimos como sabedes o que habedes de creer, pedir e obrar; vexamos como sabedes o que habedes de recibir, qu' é o derradeiro: decide os sacramentos.

### **OS SACRAMENTOS D' A EIREXA LABREGA** SON SETE

- O primeiro, Bautismo.
- O segundo, Confirmación.
- O terceiro, Penitencia.
- O coarto, Comunión.

O quinto, Estrema-Unción.

O sexto, Orden.

O sétimo, Matrimonio.

P. ¿Pra qué o Bautismo?

R. Pra nos facer cristianos anque logo nos traten como mouros, e pra que teñamos un nome c'o que se nos conoza n-os recibos d'a contribución, n-as listas d'o sorteo de quintas, n-as citaciós a xuicio e n-outros documentiños por este xeito.

P. ¿Pra qué a Confirmación?

R. Pra que non botemos de perda o noso nome e pra que, co'a lufiada que nos dan n-a cara ó confirmarnos, nos vayamos afacendo ás que mais adiante nos han de dar n-o lombo.

P. ¿Pra qué a Penitencia?

R. Pra purgar os pecados alleos, que os nosos ben purgádol-os temos co'a vida arrastradiña que levamos.

P. ¿Pra qué a Comunión?

R. Pra que manteiñas nosas almas xa que os corpos andan famentos, como Dios e nosoutros sabemos.

P. ¿Qué se precisa pra comulgar?

R. Pr'os que non son labregos estar en aunas dende as doce d'a derradeira noite: nosoutros como sempre temos o estómago valeiro, podemos comulgar a calquer hora.



P. ¿Pra qué a Estrema-Unción?

R. Pra tres cousas.

P. ¿Cáles son?

R. A primeira pra quitar os rastros e reliquias d'a mala vida que nos fixeron pasar; a segunda pra dar esforzo a alma contr'as malas tentaciós; a terceira pra dar salú ó corpo si lle conven.

P. ¿Qué sentides cando recibides a Estrema-Unción?

R. Unha grande legría porque conocemos que logo nos vamos a quitar d'o lombo a pesada carga d'a vida; algo así como sinte o que pousa un feixe de leña despois de traelo desd'o monte hastra casa, ou com'o que pasados doce anos de presidio s'atopa libre. O poñerlle a un a Estrema-Unción acórdase de que s'acabaron pra sempre os días enteiros de turrar pol-o sacho, de pasar fames negras, d'andar pouco menos que en coiros, de pagar a territorial á Facenda, os consumos ó Concello, as rentas ós señoríos, as costas ós xuzgados, os fillos ó Rei, os dereitos ó Abade, as consultas ó abogado, as visitas ó médeco, as recetas ó boticario, sin contar c'o panadeiro, c'o taberneiro, c'o xastre, c'o zapateiro, e con outros moitos, porque os labregos parés que non viñemos o mundo mais que pra pagar sempre, e inda que nos chamemos cristianos non deixamos de ser os paganos eternos. Pol'a Estrema-Unción sabe un que se vai a ver

libre d'o Alcalde, d'o Sacretario, d'o Cacique, d'os aduanantes de todal-as castes; sabe que s'acabaron os madrugós, y-os traballiños todos; y-ó recibila ve o labrego que logo chega o día en que tras tantos anos de fozar n-a terra pra facela producir, vaille a servir de cama onde poida descansar pra sempre, dempois de decirlle ó mundo: "¡ehí queda eso!"

P. ¿Pra qué a Orden?

R. Pra que algús fillos de labregos cheguen a ser xente.

P. ¿Pra qué é o Matrimonio?

R. Pra nada bó, señor. O matrimonio é unha cousas que facemos, como se fan outras tantas burraídas. Ven a ser algo semellante como xunguirse a un carro e turrar d'él hasta morrer. Cando un non tén pan que meter n-a boca acúrreselle levar pra casa unha muller que lle axude a pasar fame, que é como dicir: "tí que non podes lévame as costas". Despois veñen os fillos, que non faltan nunca n-os matrimonios labregos, y-entonces si qué ela. Hai que mantelos, hai que vestilos, hai que mandalos a escola si cadra, hai que atendelos n-as suas enfermédas, hai, en fin, que facelos homes. E cando xa empezan a servir pra algo y-axudarnos n-as angueiras d'~ casa, lévanos pr'ó exército, e mentras eles van a facerse matar a

guerra e si volven é c'un brazo ou unha perna de menos, nosoutros quedamos vellos e acabados sin podernos valer, y-espostos a morrer esquecidos como cas.

P. ¿Teñen qu'estar en gracia de Dios os que se casan?

R. Eso din, pro eu coido que o que hai que estar é deixados d'a sua mau.

P. ¿Cáles son os pecados capitales?

R. Soberba, avaricia, luxuria, ira, gula envexa e preguiza.

P. ¿Qué é soberba?

R. E un vérme que se lles mete n-a cabeza ós que agarran un anaquiño de mando.

P. ¿Qué é avaricia?

R. Unha cuchumillada que nos da moito que rascar e que roe, roe, vains despelexando pouco a pouco.

P. ¿Qué é luxuria?

R. Unha mala fada que nos leva ó matrimonio com'os bois ó matadeiro.

P. ¿Qué ira?

R. Unha cousa que si nos deixáramos levar d'ela...

P. ¿Qué é gula?

R. Eso non llo pregunte ós labregos: as xentes acomodadas lle podrán responder.

P. ¿Qué é envexa?

R. Un aguillón que se nos crava n-a alma cando vemos os bés y-a facenda d'os veciños.

P. ¿Qué é preguiza?

R. Un luxo que non podemos premitirnos os que traballamos.

## OS NEMIGOS D' A ALMA

DE QUE TEMOS QUE FUXIR, SON TRES

O primeiro, é o mundo.

O segundo, o demo.

O terceiro, a carne.

P. ¿Quén é o mundo?

R. Todol-os malos homes que comen, viven, trunfan e campan á conta d'o noso traballo.

P. ¿Quén é o demo?

R. Un coitadiño que n-outros tempos foi espantallo d'as xentes, e que agora veu tan a menos, que nin xiquera creto lle dan os rapaces d'a escola.

P. ¿Qué é a carne?

R. Unha cousa que dín que se come, e que sabe ven, e que mantén moito, d'a que temos oubido falar a miudo, pro que non-os pasa pol-as gorxas inda que nos pase pol-as mentes.

## AS BENAVENTURANZAS

### SON OITO

1.<sup>a</sup> Benaventurados os probes, porque serán tratados como bestas d'arrieiro.

2.<sup>a</sup> Benaventurados os mansos, porque tod'o mundo mallará n-eles.

3.<sup>a</sup> Benaventurados os que choran, porque mamarán.

4.<sup>a</sup> Benaventurados os que teñen fame e sede de xusticia, porque os fartarán de presidio e de costas.

5.<sup>a</sup> Benaventurados os misericordiosos, porque os amolarán canto podían.

6.<sup>a</sup> Benaventurados os limpos de corazón, porque temén estarán limpos de faltriqueira.

7.<sup>a</sup> Benaventurados os pacíficos, porque todos lles farán a guerra.

8.<sup>a</sup> Benaventurados os que padecen persecución pol-a xusticia, porque ademáis de ir a cadea pagarán as costas.

P. ¿Qué dixemos agora?

R. Oito verdás grandes como oito pás cen eos.

P. ¿Quién son os probes?

R. Os coitados labregos que non saben o qué un día de fartura.



P. Quén son os mansos?

R. Somos tamén nosoutros, porque nos amansan a fungueirazos.

P. ¿Quén son os que choran?

R. Os que saben pedir a tempo e baixarse a todo mundo pra lograr o que cobizan.

P. ¿Onde mamarán?

R. N-a ubre d'o presupuesto.

P. ¿Quén son os que teñen fame e sede de xusticia?

R. Os que non teñen padriño.

P. ¿Quén son os misericordiosos?

R. Catro pipiolos que non saben con quen aran.

P. ¿Quén son os limpos de corazón?

R. Os que nunca foron nada nin tiveron xeito pra emporcar as maus.

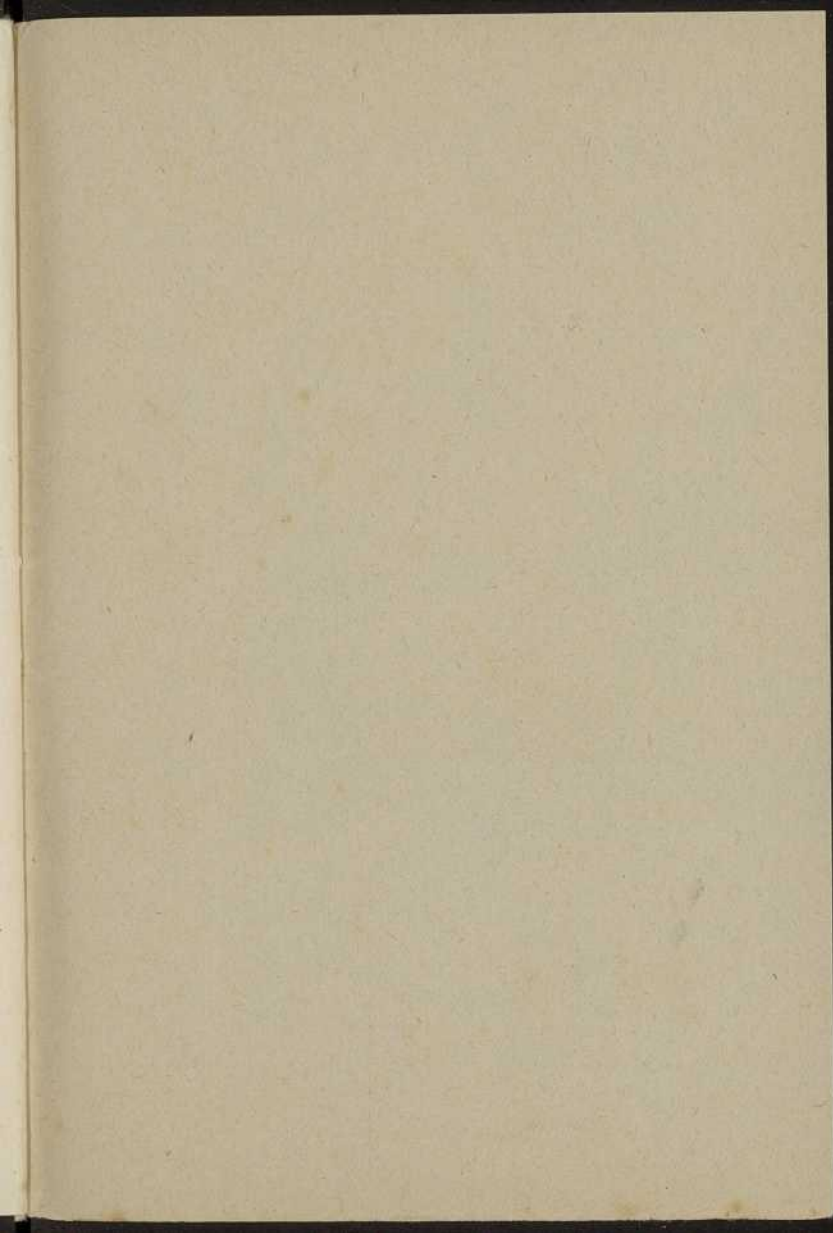
P. ¿Quén son os pacíficos?

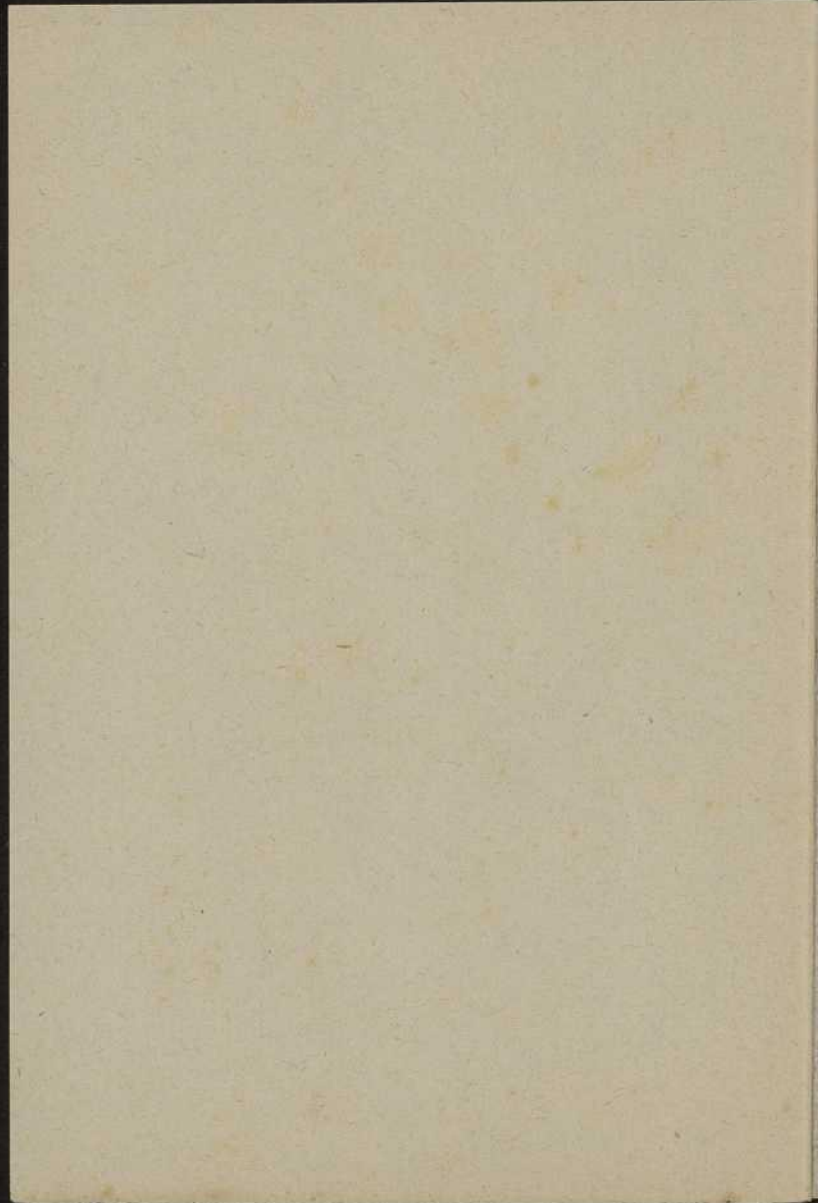
R. Os bois e nosoutros.

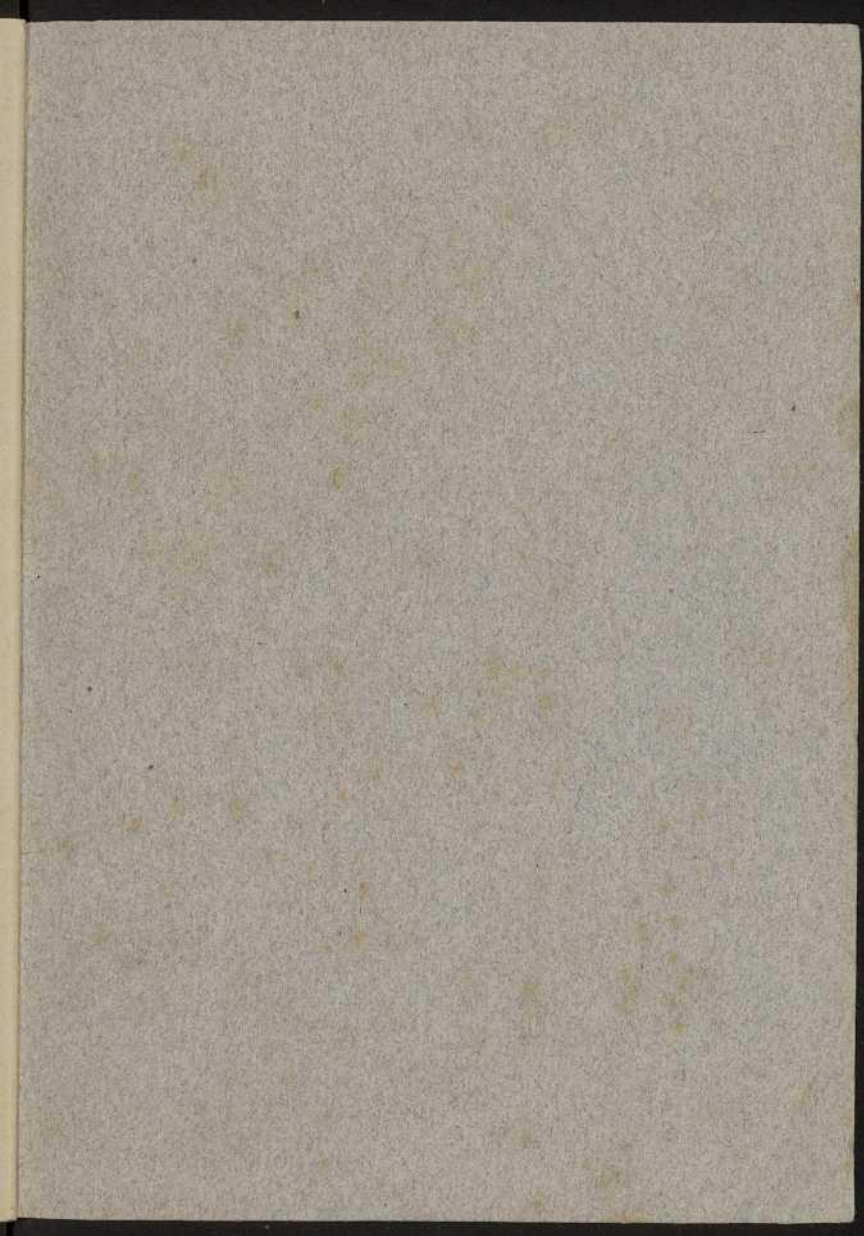
P. ¿Quén son os que padecen persecución pol-a xusticia?

R. Os que lle fan a contra os que mandar..









**Precio: 4 reás**